

Шляхи легітимізації публічної влади в умовах післявоєнного відновлення: регіональний аспект

*Петровський Петро
Михайлович,*

д. держ. упр., професор кафедри
публічного врядування
ІАДУ НУ «Львівська політехніка»
petro_petrovskyy@ukr.net

Тези доповіді в рамках Всеукраїнської
науково-практичної конференції
«Публічне управління в Україні:
історичний досвід та перспективи
розвитку»

Реалії війни та необхідність комплексного відновлення України після війни

Війна московії проти України має екзистенціальне значення: вона ведеться на знищення всього українського, в тому числі й духовності – цінностей демократії, свободи й суверенітету країни.

Відповідно післявоєнне відновлення має стосуватися всіх сфер суспільного життя, ґрунтуватися на їх переосмисленні та формуванні й реалізації інноваційних стратегій.

- 🗣️ Головна проблема, яка постає в публічному просторі відновлення України – це проблема досягнення єдності й мобілізації всіх на подальший розвиток країни.
- 🗣️ Вона може бути визначена – як необхідність досягнення суспільної загальності, тобто врахувати все різноманіття політичних і соціальних орієнтирів різних груп населення та сфокусувати їх на перспективи розвитку. У конкретному публічно-управлінському вимірі ця проблема фокусується як досягнення єдності публічної влади й громадськості та позначається категоріями «легітимність» і «соціальна довіра».
- 🗣️ У цьому контексті необхідно навести дані соціологічного опитування рівня довіри населення до різних владних інституцій.

Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 20 по 26 вересня 2024 року.

У контексті прогнозування майбутнього та визначення доречним буде звернення до Результатів соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 20 по 26 вересня 2024 року. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3% [].

Як і раніше високий рівень довіри мають силові структури України:

- від Збройних Сил України (їм довіряють 91,5% опитаних) до Національній поліції України (50 %).
- Достатньо високий рівень довіри зберігають волонтерські організації (80%), Церква (62,5%), громадські організації (59%).

Більшість респондентів висловлюють недовіру центральним органам публічної влади: Верховній Раді України (не довіряють 78,5%), державному апарату (чиновникам) (77%), судам (судовій системі загалом) (70%), Прокуратурі (63%) та іншим правозахисним органам.

- Довіра та недовіра до голови міста (селища, села) висловлюється приблизно однаковою мірою (відповідно 47% і 45%) та до ради міста (селища, села), в якому живе респондент (відповідно 45% і 46%).

Причини низького рівня легітимності

I. У цілому низький рівень довіри до владних структур частково пояснюється ставленням до виконання ними своїх функцій.

 Частіше негативно оцінюється ефективність діяльності влади у таких сферах:

- боротьба з корупцією (82% - дуже погано» або «скоріше погано);
- економіка (відповідно 69% і 24%),
- правосуддя (відповідно 69% і 16%),
- боротьба зі злочинністю (відповідно 66% і 23%),
- відбудови країни (відповідно 56% і 27%),
- соціальний захист та пенсійне забезпечення (відповідно 54% і 38%).

II. Низький рівень довіри до органів публічної влади пояснюється також окремими обмеженнями, які пов'язані із умовам правового режиму воєнного стану.

III. Частка відповідальності такого стану лежить і на ЗМК – офіційні засоби дозують інформацію, а мережеві – акцентують увагу на недоліках тощо.

Необхідність легітимізації публічної влади в умовах післявоєнного відновлення

 Із наданих результатів опитування закономірно формуються наступні висновки:

- Суспільство в цілому демонструє низький рівень довіри до центральних органів влади і основними причинами цього є неефективна економіка, незадовільний стан правоохоронної системи та відсутність соціальної справедливості;
- Високий рівень довіри зберігають ЗСУ, представники громадянського суспільства (волонтерських організацій (80%), Церкви (62,5%) і громадських організацій (59%);
- В українському суспільстві існує запит на розширення демократичних засад суспільно-владних відносин і він формує високий рівень вимогливості до публічно-владних інституцій.

 Тому актуальною є Легітимізація публічної влади – низка обґрунтованих заходів політичного, юридичного, публічно-управлінського та соціального плану із підняття соціальної довіри до діяльності владних інституцій та здійснюваних нею змін.

 Термін «легітимізація» на відміну від первинного «легітимація» вказує на політично визначений та соціально-доцільний процес трансформацій.

Теоретико-методологічні основи легітимізації (підвищення легітимності) публічної влади

🗣️ Легітимність є характеристикою управлінської взаємодії влади й громади, що розкриває якраз властивість владних інституцій відповідати запитам громадян.

🗣️ З боку громадськості – іншої сторони динамічної інтеракції – легітимність визначається як соціальна довіра, тобто визнання влади та її дій як законних (легальних), правомірних і справедливих (легітимних).

🗣️ Соціальна довіра розглядається як соціальний капітал – важливий чинник розвитку суспільства, зокрема підвищення ефективності публічного управління (Т. Парсонс, Р. Патнем, Ф. Фукуяма).

Теоретико-методологічні основи легітимізації (II)

 Демократична легітимність визначається як *— ототожнення з суспільною загальністю* [П'єр Розанвалон, с. 15], що у класичному варіанті досягається двома шляхами — виборами і відкритими конкурсами на посади. При цьому «вибори постають як «суб'єктивний» вибір, скерований системою інтересів і думок, а конкурс — як «об'єктивний» відбір найбільш кваліфікованих» [там само, с. 14].

 Після 80-х років XX ст. відбувалася поступова релятивізація та десакралізація легітимізуючої функції виборів, а також послаблення соціального значення електорально-представницької сфери. Оскільки остання тяжіє до привласнення (апропріації) владних повноважень і, відповідно, демократія набуває часткових і корисних форм.

Теоретико-методологічні основи легітимізації (III)

📌 Тому необхідно акцентувати увагу на дотримання публічною владою трьох нових фігур/моделей легітимності – безсторонності, рефлексивності та близькості.

- Легітимність **безсторонності** – інституціями проводиться лінія незалежного від політичної доктрини визначення загальності як дотримання принципу єдності легальності та легітимності;
- Легітимність **рефлексивності** – лінія примноження загальності через дискурсивність чи деліберативність;
- Легітимність **близькості** (згідно з загальністю уваги до окремоті).

📌 Тим самим, демократична легітимність призначена «для налагодження конструктивних зв'язків між владою й суспільством» та «сприяє оформленню того, що становить саму суть демократії: апропріація влади суспільством» (там само, с. 21).

Практичні аспекти легітимізації публічної влади

Практичні аспекти легітимізації публічної влади:

- Демократичні вибори є лише першим кроком вираження суспільної загальності;
- легітимізація публічної влади здійснюється через дотримання нею трьох нових фігур/моделей легітимності – безсторонності, рефлексивності та близькості.

 А з боку суспільства має бути постійно діючий плебісцит, тиск на владу засобами «нагляду, протидії та судження». Відповідно «поряд із народом-виборцем постає народ-спостерігач, народ-вето та народ-суддя.

 Такі практичні підвалини відповідальної демократії та імперативи легітимізації.

 І над їх теоретичним обґрунтуванням і визначенням шляхів практичного втілення слід працювати науковцям публічного управління.

Шляхи легітимізації публічної влади на регіональному рівні

Варто пригадати, що довіра\недовіра до голів і рад міста (селища, села) висловлюється приблизно однаковою мірою (відповідно 47% і 45%; 45% і 46%). Це теж не може не викликати занепокоєння та зумовлює необхідність легітимізації органів публічної влади на регіональному та місцевому рівнях.

Основні шляхи легітимізації публічної влади на регіональному рівні:

1. формування спроможних громад і забезпечення їх сталого розвитку;
2. завершення реформи децентралізації та оптимізація компетенцій органів виконавчої влади і місцевого самоврядування;
3. дотримання органами публічної влади інституційних принципів діяльності (легальності, державно-муніципального дуалізму, субсидіарності тощо);
4. запровадження смартспеціалізація як... інструменту оптимізації політики регіонального розвитку, прямої демократії та транспарентності органів публічної влади;
5. сприяння активності громадських організацій та окремих ініціатив громадян.

Висновки

Післявоєнне відновлення має стосуватися всіх сфер суспільного життя, ґрунтуватися на їх переосмисленні та формуванні й реалізації інноваційних стратегій.

- 🗣️ У публічному просторі відновлення України актуальним є завдання досягнення єдності й мобілізації всіх на подальший розвиток країни.
- 🗣️ У науковому форматі – це визначається як досягнення демократичної легітимності або *суспільної загальності*.
- 🗣️ Легітимізація публічної влади – низка обґрунтованих заходів політичного, юридичного, публічно-управлінського та соціального плану із підняття соціальної довіри до діяльності владних інституцій та здійснюваних нею змін.
- 🗣️ Важливо окреслити основні шляхи легітимізації публічної влади на регіональному рівні і працювати над їх ствердженням.

Дякую за увагу!